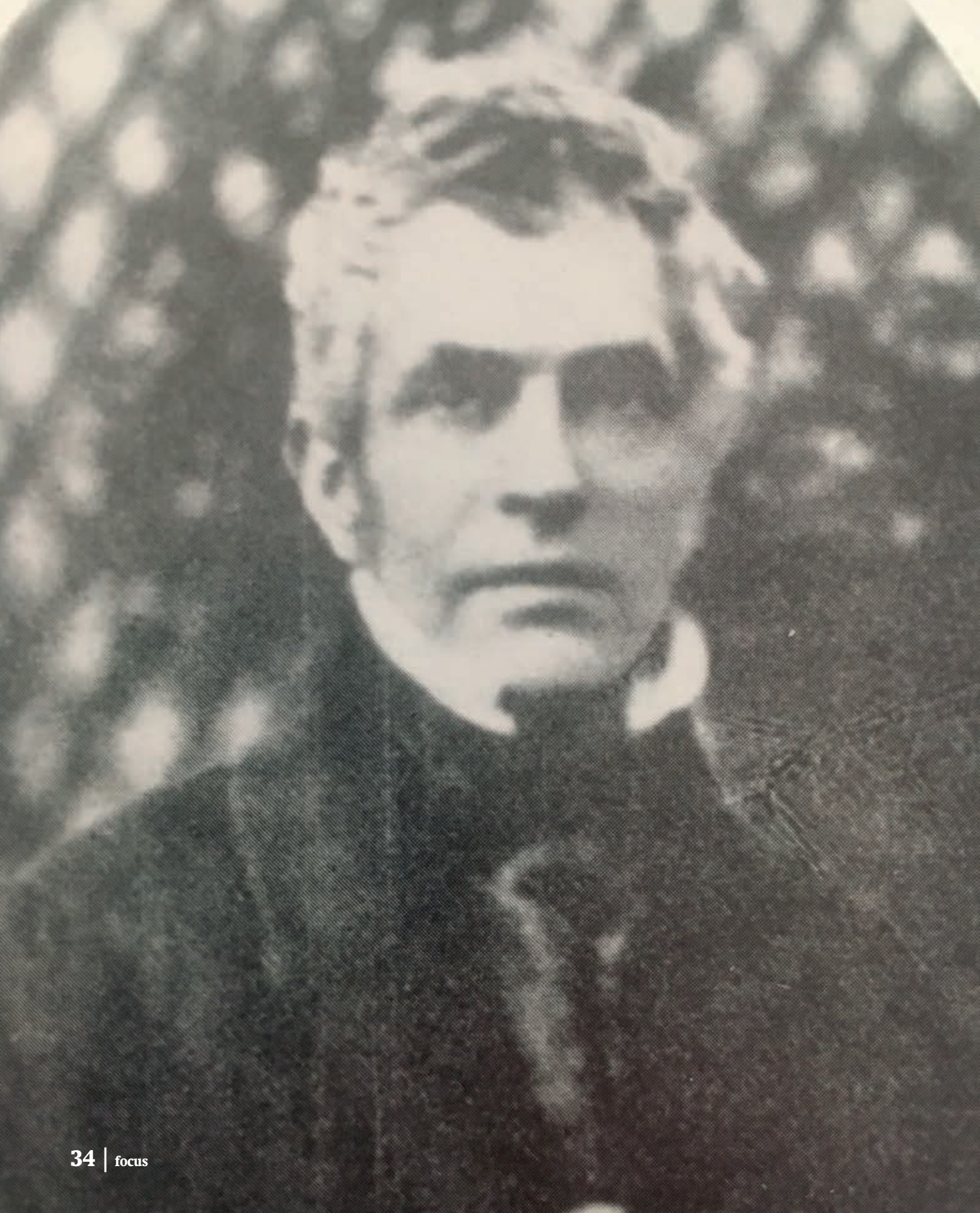

John Nelson Darby

• door Peter van Beugen

DE NAAM VAN JOHN NELSON DARBY (1800-1882) ZAL VOOR DE MEESTE LEZERS VAN DIT BLAD GEEN ONBEKENDE ZIJN EN WELLICHT DAT VELEN EEN GLOBALE KENNIS HEBBEN VAN ZIJN LEVENSVERRHAAL OF DAT ER EEN BIOGRAFIE VAN HEM IN DE BOEKENKAST STAAT, THUIS OF ANDERS WEL BIJ DE OUDERS THUIS. JOHN NELSON DARBY WORDT BESCHOUWD ALS DE GRONDLEGGER VAN DE BROEDERBEWEGING. HOEWEL HIJ DAARIN NATUURLIJK NIET ALLEEN EN ZELFS NIET ALS EERSTE OPTRAD, IS DIE KWALIFICATIE NIET ONTERECHT. HIJ WAS HET DIE DE GEDACHTE OVER DE GEMEENTE VAN GOD EN OVER 'HET SAMENKOMEN ALS GEMEENTE' NAAR ZIJN INZICHTEN ALS GEEN ANDER VERWOORDDE EN HIJ GING MET ONVERMOEIDE IJVER VOOR IN DE THEOLOGISCHE STRIJD DIE IN DE EERSTE HELFT VAN 19E EEUW OP VERSCHILLENDE FRONTEN WERD GEVOERD. EN HOEWEL DE BROEDERBEWEGING OF 'VERGADERING VAN GELOVIGEN' EEN RELATIEF ONDERGESCHIKTE KERKELIJKE STROMING WERD, IS ZIJN VERMELDING IN EEN REEKS OVER SLEUTELFIGUREN IN DE KERK-GESCHIEDENIS EVENMIN ONTERECHT. EEN AANTAL VAN ZIJN IDEEËN HEBBEN BREDE AANHANG GEVONDEN IN DE EVANGELISCHE THEOLOGIE VAN DE 19E EN 20E EEUW.

We zullen kort naar zijn levensverhaal kijken – voor meer details verwijzen we naar de biografieën – en vervolgens bespreken hoe sommige van zijn Bijbelse inzichten zich hebben ontwikkeld. We sluiten af met een bespreking van een – misschien wat minder bekende – gedachtewisseling tussen en over Darby en een van zijn ‘opponenten’: Edward Irving.

Jeugd en roeping

Darby werd geboren in een gezin van Ierse adellijke afkomst en bracht de eerste 15 jaar van zijn leven door in Westminster, Londen. Zijn tweede naam was vernoemd naar zijn peetoom, admiraal Lord Horatio Nelson, die de grootste opponent ter zee was van de vloot van Napoleon Bonaparte. Vroege biografieën (Turner) vertellen dat zijn moeder overleed toen Darby vijf jaar oud was, een latere biografie (Weremchuk:1990) vermeldt dat zij rond die tijd gescheiden moet zijn van haar man. Hoe het ook zij, Darby heeft haar sindsdien waarschijnlijk nooit meer gezien. Op zijn vijftiende verhuisde Darby naar Dublin waar hij ging studeren aan het Trinity College en waar hij zich een briljant student toonde. Op negentienjarige leeftijd werd hij beroepen aan de Ierse griffie en opgeleid tot ‘barrister’, een functie die hij op twee-en-twintig jarige leeftijd verwierf. Tijdens deze opleiding maakte Darby echter een geestelijke ontwikkeling door, waarin hij zich met veel oefening van zijn geweten bekeerde tot Christus. Dit leidde tot een grote omkeer in zijn leven en tot teleurstelling van zijn familie gaf hij zijn carrière aan het gerechtshof op om hulppredikant te worden in de Anglicaanse kerk. Hoewel hij zelf nog niet de volle vrede van Christus in zijn hart ervaarde, werkte Hij met veel vrucht in de landelijke omgeving van Wicklow, ten zuiden van Dublin, onder de arme bevolking die hem als een heilige beschouwde. In 1826 werd hij beroepen tot priester in de kerk. Zijn persoonlijke Bijbelstudie in deze tijd en zijn zoektocht naar Christus hebben de basis gelegd voor zijn verdere leven.

De Anglicaanse kerk botste in toenemende mate met de Rooms Katholieke kerk, waar een groot deel van de bevolking toe behoorde, en in het jaar van zijn wijding schreef zijn aartsbisschop, William Magee, dat alle bekeerlingen trouw moesten zweren aan de troon van Engeland. Hierover was onze juist aangestelde priester zo verontwaardigd dat hij zijn ambt prompt weer neerlegde en in 1827 zijn eerste publicatie aanbod aan de aartsbisschop van Dublin: ‘Consi-

derations addressed to the Archbishop of Dublin and the clergy who signed the petition to the House of Commons for protection’ (Darby : 1827, in CW.I p.1-19). Het was wellicht mede door toedoen van deze gebeurtenis dat Darby’s ideeën zich verder ontwikkelden over de vraag: wat is nu eigenlijk de gemeente van God? Een jaar later publiceerde hij dan ook zijn tweede artikel: ‘Considerations on the nature and unity of the Church of Christ’ (Darby: 1828, in C.W.I. p.20-35).

Het centrale idee dat Darby daarin en in volgende artikelen ontwikkelde klinkt voor christenen in de 21e misschien triviaal, maar vormde in zijn tijd een radicale omslag. Het kerkelijk landschap in die tijd bestond voor een overgroot deel uit de Rooms Katholieke kerk en de nationale staatskerken. Lid van een kerk werd je door je doop, vlak na je geboorte, en dat bleef je je leven lang. De staat bemoeide zich met de gang van zaken in de kerk en zo waren kerk, politiek en maatschappelijke positie met elkaar verweven. Ter illustratie: tot de Nederlandse Bijbelvertaling tijdens de Reformatie, de zgn. ‘Statenvertaling’, werd opdracht gegeven

Tijdens zijn dienst als hulppredikant in het graafschap Wicklow legde Darby de geestelijke basis voor zijn verdere leven.

door de 'hoogmogende heren der Statengeneraal'! Het was bij uitstek Darby die het Bijbelse begrip van de Gemeente als Lichaam van Christus weer op de kandelaar zette. Er is één universele kerk van Christus waartoe je behoort door je persoonlijke geloof en bekering tot Christus en waarin geen onderscheid is door kerkelijke afkomst, nationaliteit of status, en waarvan leken en geestelijkheid op gelijke wijze deel uitmaken.

Broederbeweging, ideeën en invloed

In hetzelfde jaar 1827 werd Darby van zijn paard gegooid tegen een deurpost en verhuisde hij gedwongen naar Dublin om te herstellen. In deze periode - die hij later omschreef als zijn geestelijke overgang van Romeinen 7 naar Romeinen 8 - ontdekte Darby zijn vrijheid in Christus en het leven door de kracht van de Heilige Geest. Hij zag in dat zijn oude mens al met Christus wás gekruisigd en dat hij in het nieuwe leven stond door de dood en opstanding van Christus. Deze ervaring van het volmaakte werk van Christus, zijn

opstanding, zijn plaats aan de rechterhand van de Vader en onze éénmaking met Hem, maakte een diepe indruk in zijn geest en kenmerkte veel van zijn latere geschriften. Los van de inzichten in de Schrift die hij verder ontwikkelde over verschillende onderwerpen, was dit zicht op de Persoon en het werk van Christus misschien wel het sterkst onderscheidende kenmerk van zijn bediening en zijn nalatenschap. Het zou een stempel drukken op het geestelijk leven in de Broederbeweging en doorwerken in liederen, preken en literatuur.

Daar lag Darby op zijn ziekbed, in zeven jaar voor de tweede keer van richting veranderd in zijn leven, zonder werk en zonder kerk. In het huis waar hij werd verzorgd maakte hij via zijn oude studievriend John G. Bellett kennis met een viertal broeders die wekelijks met elkaar avondmaal vierden, vóórdat zij 's morgens naar hun eigen kerk gingen. Darby sloot zich bij hen aan en zijn ideeën over gemeente-zijn en samenkomen zouden hier uitgroeien tot een bewe-

ging van niet-denominatieve kerken waar gelovigen samenkwamen om met elkaar avondmaal te vieren, te bidden en Gods woord te delen.

In de jaren '20 was er in Engeland al een grote belangstelling voor profetische onderwerpen en werden de zgn. Albury conferenties georganiseerd (1826-1830) waar o.a. Henry Drummond en Edward Irving aan deelnamen. Een voortzetting hiervan vormden de Powerscourt conferenties (1831-1833). Hier vond Darby geestverwanten die net als hij sterk geïnteresseerd waren in het profetische onderwijs. In 1829 had Darby al zijn eerste profetische artikel gepubliceerd, getiteld *'Reflections upon the prophetic inquiry and the views advanced in it'* (Darby:1829, C.W.II.p.1-31) en door zijn studies in het boek Jesaja was hem de vervulling van de profetieën voor Israël, de wederkomst van Christus, al duidelijk geworden. Al snel hierop kreeg zijn profetische onderwijs een vollediger beeld waarin een periode van grote verdrukking over Israël voorafgaat aan de wederkomst van Christus en een opname van de gemeente die weer voorafgaat aan deze grote verdrukking. Deze ideeën werden uitgewisseld tijdens de Powerscourt conferenties waaraan naast Darby ook Edward Irving deelnam en verder een aantal belangstellenden van wie velen zich later bij de Broederbeweging zouden aansluiten. Darby maakte onderscheid tussen de tijdsperiode of 'bedeling' van Israël en die van de Gemeente en onderwees dat de huidige bedeling ten einde zou lopen voorafgaand aan de wederkomst van Christus en de vestiging van zijn koninkrijk. In de huidige bedeling is sprake van een *indirecte* Godsregering, wat wil zeggen dat het kwaad niet door een rechtstreeks ingrijpen van God wordt weggenomen maar zal toenemen op de aarde totdat de oordelen van God en van het Lam over de aarde komen. In 1840 blijkt zijn profetische onderwijs al grotendeels te zijn uitgekristalliseerd in de publicatie van een elf-tal lezingen onder de titel *'The Hopes of the Church of God in connection with the destiny of the Jews and the nations as revealed in prophecy'* (Darby : 1840, in C.W.II,p.278-383), een werk dat in veel landen zou worden vertaald en gedistribueerd - onder andere in het Nederlands - en dat voor echte liefhebbers van het onderwerp van Bijbelse profetieën nog steeds aanbevelenswaard is.

In 1831 nodigde George Wigram, die Darby in Powerscourt had leren kennen, Darby uit om naar Plymouth, Engeland te komen (volgens anderen was het Benjamin Newton die

Darby had uitgenodigd). Hier gaf Darby wekelijks Bijbellezingen en vond een opwekking plaats. Veel gelovigen kwamen tot vernieuwde toewijding aan Christus, rijken deelden hun bezittingen met armen en er werd 'met blijdschap brood gebroken', een situatie die herinneringen oproep aan de eerste gemeente in het boek Handelingen (2:42-47). Vanuit Plymouth zou de beweging zich krachtig uitbreiden en om die reden staat de Broederbeweging bij sommigen nog bekend als de 'Plymouth Brethren'.

Darby's gedachtegoed had nu vaste vorm gekregen over de positie van de gelovige in Christus, de aard van de Gemeente als het Lichaam van Christus, het samenkomen als gelovigen voor de wekelijkse viering van het avondmaal, de toekomst van Israël en de wederkomst van Christus, het koninkrijk in de huidige en in de toekomstige bedeling. Zijn publicaties brachten Darby in contact met geestverwanten over de grenzen. Darby bracht aanzienlijk veel tijd door in Frankrijk en Zwitserland en reisde verder in de meeste Europese landen en in Noord-Amerika. De geloofsbeweging die op gang kwam, werd gekenmerkt door een hernieuwde toewijding aan Christus, armenwerk, het stichten van zondagsscholen en het uitzenden van zendelingen.

Zoals in iedere beweging zou ook in de Broederbeweging of in de 'vergaderingen' het oorspronkelijke vuur van de opwekking in de loop van de tijd te kampen krijgen met interne strijd en verval. Deze waren soms te wijten aan haarkloverijen, en vooral in de zgn. 'exclusieve' stromingen in de vergaderingen kan men een hang aantreffen naar vormen en ingesloten tradities, wetticisme of extremen zoals het ultra-dispensationalisme en de zgn. verontreinigingsleer.

In leerstellige discussies toonde Darby zich een uiterst scherpzinnig leraar. Hij wist haarscherp de leringen te weerleggen waarin bijvoorbeeld de goddelijkheid of vleeswording van de Persoon van Christus in het geding kwam of waarin de aard of strekking van zijn verzoeningswerk ter discussie werd gesteld. Soms leidde deze scherpzinnigheid tot botsingen – zoals die met Dwight Moody (die overigens huizenhoog respect had voor Darby) over de verhouding tussen uitverkiezing van God en de vrije wil – botsingen die in onze ogen achteraf misschien met iets meer begrip voorkomen hadden kunnen worden.

Darby bleef zijn leven lang vrijgezel, hoewel er een korte romance heeft gespeeld met Lady Powerscourt, aan wier hof de eerdergenoemde conferenties plaatsvonden. Hij stierf in

Op het landgoed Powerscourt werden conferenties gehouden voor de studie van het profetische woord. Veel deelnemers zouden later deel gaan uitmaken van de zgn. Broederbeweging

1882, waarna hij werd begraven in Bournemouth, Engeland. De geestelijke nalatenschap van Darby in de broederbeweging is van enorme en blijvende aard. Zijn gezamenlijke werk bestaat uit 50 delen met in totaal bijna 20.000 bladzijden. Volgens de publicatie van 'the Brethren Movement Worldwide' (Newton:2011) waren er in 2011 wereldwijd ca. 20.000 vergaderingen met meer dan 2.000.000 'leden', van wie het merendeel overigens behoort tot de zgn. open of non-exclusive brethren. Verhoudingsgewijs veel gelovigen uit deze stromingen zijn actief geweest in zendingswerk, Bijbelscholen en leatuurwerk.

Darby, Irving en de geestesgaven

Eén van de tijdgenoten, en in een aantal opzichten geestverwanten, van Darby was Edward Irving (1792-1834). Het is

leerzaam om te zien hoe Darby leefde in een tijd waarin Gods Geest op verschillende plaatsen en in verschillende personen een soortgelijk werk verrichtte, en hoe de menselijke factor tot hun verdere ontwikkeling leidde. Irving werd geboren in Annan, Schotland en behaalde op 17-jarige leeftijd zijn Master-of-Arts aan de universiteit van Edinburgh en werd in 1819 aangesteld tot assistent van Thomas Chalmers, een Schots geestelijke, professor en leider in de Free Church van Schotland. Na korte tijd werd hij aangesteld als voorganger in de Caledonian Church in Londen en door zijn welbespraaktheid en brede kennis steeg zijn populariteit hier snel. In 1827 publiceerde hij een vertaling van een werk van de Spaanse Jezuit Manuel Lacunza, getiteld 'The coming of the Messiah in Glory and Majesty'. In deze tijd bezocht hij de Albury conferenties en ontwikkelde hij zijn visie op de kerk in de eindtijd en de

De wekelijkse viering van het avondmaal staat centraal in de samenkomsten van de vergaderingen van gelovigen.

geestelijke gaven. Hij voorzag een herstel van de ambten van apostel, profeet en genezing, die volgens hem alleen maar door gebrek aan geloof afwezig waren.

In 1830 werd hij door de Kerk van Schotland buitengesloten vanwege zijn dwaalleer over de mensheid van Jezus Christus. Irving leerde - op grond van Rom.8:3,4 - dat Christus een *zondige* menselijke natuur had, overigens zonder dat Hij ook daadwerkelijk gezondigd had. In 1831 stichtte hij de Catholic Apostolic Church. Deze werd na zijn dood in 1834 geregeerd door een systeem van apostelen, bisschoppen, priesters en diakenen. Het uiten van profetische woorden was voortaan voorbehouden aan de 'engelen' of apostelen van de gemeente; andere geestesgaven werden ook door leken uitgeoefend. Uit deze beweging zouden later de Hersteld Apostolische Zendingkerk en de Nieuw Apostolische

Kerk voortkomen. De uitoefening van geestesgaven dooft in de loop van de 19^e eeuw al vrij snel weer uit.

Darby en Irving waren beiden 'kinderen van hun tijd' en maakten deels dezelfde ontwikkeling door. De hartstochtelijke belangstelling voor het profetische woord deelden zij beiden en ze kwamen tot overeenstemming over de profetieën aangaande de wederkomst van Christus en het herstel van Israël.

Beiden verdiepten zich in de persoon en het werk van Christus. Op dit punt bleek Darby duidelijk vaster geworteld te staan in de waarheid en hij weerlegde de leer van Irving over de mensheid van Christus met de voor hem kenmerkende overtuiging (Darby, in CW. XV pp 1-16, "*Remarks on a tract circulated by the Irvingites entitled Word of Instruction*").

Beiden maakten een kerkelijke hervorming mee, waarin

Darby koos voor een organische structuur van de gemeente waarin de uitoefening van gaven los staat van de ambten. Irving neigde daarentegen meer naar de structuur van de Schotse kerk, waarin juist een sterke rol was weggelegd voor de ambten.

Op het gebied van de geestesgaven ging Irving verder dan Darby, of misschien moeten we zeggen: hield Darby meer reserves dan Irving. Darby verwees voor de gaven in de Gemeente in zijn tijd vooral naar Efeze 4:11,12 ('En Hij heeft sommigen gegeven als...') en dat de gaven van 1Kor. 12 grotendeels verloren waren gegaan na de apostolische tijd, 'althans in hun oorspronkelijke vorm en karakter' (Darby, in CW.I. p221). Irving beschouwde alle gaven van 1Kor.12 nog als van toepassing op zijn tijd, en dit niet in de laatste plaats omdat onder zijn gehoor meerdere manifestaties tot uiting kwamen. Bennett doet verslag van deze gebeurtenissen (Bennett: 2014). Op een zondag in maart 1830 in Schotland spreekt een zuster, Mary Campbell, die het voornemen heeft om als missionaris af te reizen naar een eilandengroep in de Grote Oceaan, plotseling in vreemde talen en uitte in de tijd daarna verscheidene profetieën. Een jaar daarvoor had zij ziekelijk op bed gelegen, maar op haar gebed en geloof was ze wonderbaarlijk genezen. In Port Glasgow woonde de familie Macdonald, bestaande uit twee broers en drie zusters. Een van de zusters, Margaret, wordt zo ernstig ziek dat men op 14 april 1830 denkt dat ze zal sterven. Plotse-ling krijgt ze kracht en zegt: "Er zal vandaag een machtige doop met de Heilige Geest plaatsvinden", waarna ze uren doorgaat met gebed en lofprijzing en profeteerde. Als haar broers thuishouden, bidt Margaret of haar broer James met de Heilige Geest mag worden begiftigd. James staat dan op, begint hevig te trillen, vat Margaret bij de hand en zegt "Rijs op en sta". Margaret sprak de dagen daarna herhaaldelijk in tongen tijdens gebedsbijeenkomsten bij de Macdonalds.

Deze gebeurtenissen trokken de aandacht van zowel Darby als Irving. Irving omarmde deze manifestaties als krachten van God. Darby was sceptischer. Hij doet verslag van zijn bezoek aan Glasgow (Darby: 1853, in CW.VI.p.281-285). Hij doet dit overigens in een 350 pagina's tellend verweer tegen Francis W. Newman (Darby : 1853, in CW.VI.p.7-358), die tot het theïsme was vervallen, het gezag en de historiciteit van de Bijbel openlijk in twijfel trok en die tongentaal afdeed als hallucinaties. Darby weerlegde dit laatste sterk

en naast zijn leerstellige bezwaar geeft hij ook zijn relaas van het bezoek aan Glasgow. *'Het gevoel dat hij had van het gebrek aan kracht van de Heilige Geest maakte dat hij bereid was om te gaan horen en zien'* – zo schrijft hij. Overigens komt Darby voor zichzelf – om verscheidene redenen - tot de slotsom dat wat hij daar heeft waargenomen toch geen bevestiging is van de gave van talen zoals die in 1Kor.12 wordt beschreven.

De manifestaties in deze beweging van Irving zijn- zoals gezegd - na korte tijd al weer uitgedoofd en je mag misschien stellen dat Gods Geest de tijd niet rijp achtte voor een verdere ontwikkeling op dit terrein en dat de geest van de mensen er niet op voorbereid was – en dat is allerm minst een verwijt. Laten we niet vergeten met hoeveel energie en toewijding, en tegen welke prijs er waarheden uit de kostbare schatten van de Bijbel door Darby en zijn tijdgenoten uit de Bijbel zijn opgedolven, welke radicale hervormingen er hebben plaatsgevonden om de Gemeente terug te brengen tot haar Nieuwtestamentische wortels en hoe de persoon van Christus en de betrouwbaarheid van zijn Woord krachtiger zijn gaan spreken dan ooit tevoren.

Literatuur

- Bennett D.M., Edward Irving Reconsidered, 2014, Wipf and Stock, Eugene
- Darby J.N. , Collected Writings, 1971, Heijkoop, Winschoten
- Newton K. en Andrew A., The Brethren Movement Worldwide, 2011, Opal Trust, Lockerbie
- Turner W.G., J.N. Darby, jaartal onbekend, Heijkoop, Winschoten
- Weremchuk M.S., John Nelson Darby, 1990, Medema, Vaassen